Hain Repert. bibliograph.
N. 11,742

Declamatio mgr̄i Pauli Niauis de cōceptiōe intemerate virginis marie sub genere demonstratiuo perscripta ∴

Paulus Niavis arcium Mgr venerãdo viro: pr̃iqȝ deuoto ludeuico de Sagē Sacre theologie licēciato: atqȝ etiã p Saxoniã frm̃ minor ꝓuin ciali ministro dnio suo · ꝛ p̃ceptori pl'uim̃ colēdo

Queqȝ optimar arciũ venerãde pr̃: excellenciũqȝ facultatũ nō ꝓfundis solum explicatur: firmisqȝ rationibus: vm̃eciã ornamēto quodã sermōis: et v̄borum festiuitate et ꝑspicua reddit et clara vt ꝙ abstrusa ipius · et abdita vis auferet in genijs: id ꝓfecto exculta eius: atqȝ amēa recuperare videre tur dicendi p̃ceptio · Sȝ cum reliquis in reb9 expedit videat tũ vero maxime in his que frequēter in mãib9 sunt: sȝmone qȝ quottidiano · qualis est in p̄mis hec sancta questio / virgi nis complectens intemerate dei parētis conceptiōȝ · quã sub declamationis genē ita cōprehēdim9 vt ad eam artem red acta cēseri debeat que in medio est oĩmqȝ vsu frequēti / quã nostri maiores exq̃sitam humanitatis rationem appellauē Neqȝ hanc sacram rem ita ducim9 in lucē vt ceteror dispu tacionib9 forsã nimiũ ꝯtradicēm9 v̄m cum romana sedes: sũm9qȝ pontifex cuiqȝ fideliũ ꝑmiserit ꝙ libitũ foret tenere profutur arbitrat9 sum ex quo certe magis piam hui9 ne gotij ꝑtē hacten9 crediderī / vtpote beatissimã dei genitricem pure ꝯceptã nulloqȝ dep̄uatã i ortu ei9 originali pctō his p̄ ceptꝪ q̃ a pueris ꝛ dilexi / ꝛ ãmirat9 sũ pro ingenij v̄ib9 app̄ hēdē · qd ꝛ tãdeȝ sũpto aĩo aggress9 sũ: atqȝ execut9 · eã ven dicãs auctoritatē / q̃ his i hac disciplia v̄sãtib9 oli et data ē et ꝯcessa nihil aliud intēdēs qm̃ sanctã esse: atqȝ i maculatã ꝯceptionē m̃ris dei: atqȝ etiã ab omni pctō originali p̄uatã ꝙ cũ totũ fere orbem terrar xp̄o subiectũ p̄dicare sētirē pla cuit demũ demōstratio genē huius rei laudem ꝓvirili por cōe attingere · Sȝ rite confecerim nec ne venerande pater nitati tue non immerito me submitto · vale

Oratio Magistri Pauli Niauis i gnē demõstratio in q̄ glose·atq̧ intemerate v̄gīs marie cõceptio oñdit̄ sctã ⁊ ab omi pctõ p̄euata

SAnctam credit atq̧ venerãdam beatissime dei
parentis conceptionem / omnis pene doctorum
turba / que fidem nostram illuminat: religionem
cristiani cultus explanat: deniq̧ etiã que ad de
uotionē glose virginis / et populũ incitat: et incredibili quo-
dam studio: atq̧ amore eiusdem cõceptiõz celebrãdam docet
ꝑmagna res est / prestantissimi: et optimi patres: et ornatissi-
mi adolescētes ad quos precipue ꝑgit oõ mea: maiorq̧ ac
dici potest / loqui de hac sancta re: et ea questione / que a doctis
simis viris: oĩm̃q̧ eruditissimis huc: atq̧ illuc rapitur· eo tñ
ventum ē vt omnes paucis demptis ad puriorē racõz: ꝑtēq̧
se miciorem flectunt· Totus fere orbis terraꝝ: ⁊ mundi am
plitudo / que crucifixum colit: atq̧ adorat / vnũ sentit / et idem
p̄seruatam videlicet cristi matrem ab originali macula· et in
hoc pre ceteris ab adam descēdētibꝰ: singl'ari quodã priuile-
gio munitã nimirum que ab eterno sapientissimo trinitatis
consilio filij dei genitrix electa / cunctis prestat hoĩbus et
puritate: et gratia. Ceterũ de hoc fari sacratissimo negocio
quis non videt me plurimũ imbecillem: minusq̧ sufficientē
inconspectu presertim: et multitudine tantorum hominum
Equidē si mihi esset Ciceronis facũdia: sapientiaq̧ diui pla
tonis: aut demostenis: eschinisq̧: et vetustissimi gorgie eloqñ
cie preceptoris doctrina / minus tamē fidēter hinc me oneri
in hoc genere submitterem· Sz dabitis veniam spectabiles
viri / q̄ nouum genus dicendi ⁊ modumq̧ vt pluribus vide

tur aggredior sanctam conuertendo questionem in oratho riam preceptionem Sed nouum non est. hoc fecisse video augustinum in epistolis suis. Jheronimum basilium Ciril lū ceterosq̃ doctores/qui columne in templo dei appellant sacras ut ipsi disputationes. rethorice preceptis exornarunt et gemmis eloquentie quasi habitu quodam vestierunt. eo: quidem eorum scripta quecunq̃ sint benedicendi rationem pre se ferunt/ qua ipsi mortalium quenq̃ ad religionē no: stram: sanctamq̃ fidem concitare valeant. Etenim hoc ani mum nobis prestitit: constansq̃ propositum / vt hāc sacro sanctam materiam /eiusmodi generis stilo formaq̃ noua complecteremur minime rati vacui iam: atq̃ inanis fore officij non modo pedestres res: exilesq̃ munere interdū la: tinitatis amiciri. verumeciam exelsas: et sanctitate illustres vt quanta in eis sit virtus: quantaq̃ magnitudinis vis ne sua quidem natura tantum: sed et verbis quoq̃ atq̃ sermo ne significancius clarescat ¶ sed vt vnde est orsa in eodem maneat oratio mea. extollendo iam virginis conceptū ma: ximopere nobis conducere videtur ne nimium quidem in fi lum extendamus: atq̃ adeo longum sermonem nostrum tum vero auctoritatibus illustrium virorum pre se ratio nes ferentibus ostensuri veniemus. et quid sacrosancta si: nodus basilee celebrata censuerit. nec mirum vobis videat si euidentiā addam⁹ miraculorum magnam habet portio: nem hec res: magnā viā pietatis: latāq̃ oñdit fidei ꝓbatiōꝫ dū aliquid miraculis claret/ vt fideliū cohors ꝓpensior iam atq̃ facilior ad deū laudādum: et ad quosq̃ celestes spirit⁹ habita āmiratiōe mētis ꝓsequēdos affectōe. nec obmittā⁹ secērimas scripturaꝝ figuras v̄ginis ortū designātes. ac eci am que sūmi dei ptās nō mō sit in hac re: sꝫ maiorib⁹ q̃ꝫ. de quo neminē sani reor vigoris dubitaē. Sꝫ occurrit ꝓfecto magna beniuolentia ꝓmū figuris oñdere/ qm̄ mūda fuit in sua origine: ⁊ qm̄ pura dei genitrix/ de qua nō modo nouū

testamentū hoc est cristianꝰ populus exclamat: sed vetus q̄z quasi enigmate quodā om̄ez venustatē gratiam puritatē indicat et in apertū ducit. Ingenue scriptum arbitror sicut lilium inter spinas: sic amica mea inter filias. Etenim constat lilium esse florem ceteris fore cunctis candidiorem cuius reuera hec nature est condicio / vt ante hiemis atrocitatem plantetur / siquem debet saltem germinis fructum producere sic quoqꝫ et intemerate virginis origo / et preuisa est ab eterno: ⁊ a filio inenarrabili charitate cōplexa ad qđ sapiēs nō mediocris est testis: sed certe maximus / dum ipsius in persona dominus inquit possedit me ab initio viarum suarum / antequam quitquam faceret a principio ac ne illud quidem lilij obmittamus nullam inter spinas contrahens aculeum: et vt expers sit cuiusuis offensionis. atqui spinas libidini: concupiscencieqꝫ cōparatas deuoti patres sanxere ac demum vt lilium inter spinas natum nihil complectens asperitatis. ita quoqꝫ electa genitrix dei a parentibus orta nihil peccati contraxit. sed quam ego longe maximam censeo figuram animaduertite queso. quid in se illud messaicū et contineat. et velit. dixit dominus ad serpentem / inimicitias ponam inter te: et mulierem et semen tuum et semen eius: ipsa conteret caput tuum. equidem serpens hostis est: atqꝫ inimicus humani generis diabolus qui quosqꝫ solitus ade filios / veneficis strangulare faucibus: prorsusqꝫ originis vicium imprimere. ad quod illud Bernhardi consonat in eo libro cui nomen a septem gradibus humilitatis indidit / nascimur omēs inquit morituri. quia in vteris matris sumus strangulati a serpente. sed quam putamus obsecro feminam? que caput ipsa acerbissimi hostis atqꝫ om̄i inimicissimi contriuit que tanta virtute fuit: tanta gracie plenitudine et munita: et roborata / fallacis vt demonis

versucias depzimeret ? sola erat: atq; vnica que inter filias iberusalem digna (vt fidelium turba predicat) inuenta/ cri stum deum: saluatozemq; nostrum pareret· nempe in con: ceptu eius/ futuri partus vigoze/ triumphabat! vsq; adeo/ q̄ illesa mansit: et incolumis: dum tortuos⁹ quéadmõ re: liquos ade filios aggrederet̃ ipsam: tentãsq; ɔcept⁹ macu la inquinare quyñnimo cẽte in eo quidẽ ipso facto contrici onis extitit iniciũ· qz ꝓstrata sathan ptãte/ natũ nimirũ sa lutꝭ nr̃e exozdiũ· at vero aliẽ opinantibus haud facile est ostẽ dere / quis modus aut capitis terendi fuerit: aut que inter mulierem inimicicia: atq; serpentem ❡ Insignis hoc creditẽ figuratio/ quando etiã cristi parens soli compaẽ exquo pro: fecto omni remoto dubio virginalem cognoscimus: plane q; itelligim⁹ cõceptũ a q̃libet esse ⁊ pctõ ⁊ inicij turpitudine mũdum atq; sincerum· quamobrem elegantissĩmũ censem⁹ dauidis illud canticum Insole posuit tabernaculum suum hoc est in virgine/ et munda: et a peccato preseruata ·et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo ·videlicet cri stus de vtero virginis· atq; equidem magnum est huius rei testimonium q̄ dulciter eclesia modulatur/ que est ista que progreditur quasi aurora: pulchra vt luna · electa vt sol· In sole vero quisnam putat fuisse macula n̄ ? nemo certe: et in tabernaculo domini nullum peccatum· nullaq; erga deum displicentia ·purissimum fuit: atq; optimum taberna culum virginis caro ! ab optimo: et maximo paratum ar: chitecto ❡ tum vero et palme figuratur que signum victo: rie est· ac fusis hostibus leticiam designat. cui vero mozta: lium/ siquando acies constiterint / deinde signa canerentur· triumphus: et victozia verius q̄m matri saluatozis ascribi tur. dum in suo oztu/ et demonis torserit caput: et vt auro ra consurgeret. itaq; de ea eclesiasticum sonuit verbũ qua:

si palma exaltata sum in cades ¶ mirre autem condicionē
virtutemq; ipsius haud quidem aliquem pocius habuisse
deuotus cristianorum cetus | fatetur: rectius namq; / qm̄ hec
vermium pellet putredinem ortus sanctissime virginis strā
gulantis aggressum propulsauit· ac tandem bonitatis sue
odorem diffūdebat· Idcirco de ea merito fertur quasi mir
ra electa dedi suauitatem odoris·hec: atq; consimiles figurē
minus apte ꝯuenientq; virgini triburētur/nisi esset ab ori=
ginali macula in suo ortu conceptuq; preseruata | ¶ Si ad
auctoritates descendamꝰ aliquando tantam videbimus / ꝛ
copiam: et multitudinem accedentes ad hec sanctum nego=
cium vt videre certe videor ceu turbam castris munitam:
aciemq; instructam que vt signa canentur prestolatur· in=
expedicionem parati iam / promptiq; cohortemq; fere maxi
mam in prelium ducentes·cupidi virginis ortum defensare
·cū oim̄ etatū: atq; seculoꝝ auxilia presto sunt: neq; vel ipedi
mēta desūt aliqd ad pugnā spectās armoꝝ genus· Magnꝰ
dux ē huiꝰ rei augustinꝰ cū ayt in libro cui nomen est de na
tura: et gracia | ꝙ xp̄i honorem domini nullā prorsus / cum
de pctō agitur de maria vult habere questionem sibi enim
collata est gracia ad vincendum ex omni parte pctm̄.ex eo
ꝙ conciperet/et parere debuit | quē constat nullū habuisse pcm̄
Cui simile est et equale ꝙ in sermone quodam de gloriosa vir
ginis assuptiōe dicit vbi diuina inquit scriptura nihil com=
memoret de virgine maria / ibi qrendū est raciōe / qd ꝯueni=
at veritati: fiatq; vēitas auctoritas / sine qua nec est nec valz
auctoritas·ac deiñ subnectens ·nō i mēito excipit a qbusdā
gñalibus reglis / vēa estimatōe maria meruit enim hec sin=
glaris grā / qua susceptiōe dei estimāda a ē digna.sed ne illud
iam obmittamus / dum et ipse in eodem subdit· Caro cristi
est caro marie: et sumpta de ea·et ideo excipitur de virgine

sumpta natura· ꝙ si non marie congruit / congruit tamen filio quem genuit ¶ accedit iheronimus quitquid huma-nis verbis inquit dici potest minus est a laude eius. quas-ob res facile cognitu est quitquid deuotissimus quisque in laudem depromit marie / minus est quam sanctitati eius puritatiqꝫ attribui debet· ¶ quis vero non intelliget ans helmum virum beatitudine preditum ! id velle dum hec loquitur verba. decebat ꝙ illius hominis concepcio de ma tre purissima fieret. Nempe decens erat vt ea puritate qua sub deo nequit maior intelligi virgo interet. cui deus pater vnicum filium suum quem de corde suo equalem sibi ge-nitum tanquam se ipsum diligebat / ita daturum disposue-rat / vt naturaliter esset· idemqꝫ cōmunis dei patris et virgi nis ·filius et quam sibi filius matrem substancialiter facere eligebat · et de qua spiritus sanctus volebat: et opera turus erat / vt conciperetur : et nasceretur / ille de quo ipse ꝓ cedebat his habitis non grauatim fidelium animi suscipi unt ꝙ pura erat : et qm̄ munda felicissima dei mater non so lum dum eternum patris verbum concepit : verumetiam in suo ortu / dum anima in corpus infusa est : vitalesqꝫ spi-ritus recipiens / nulla erat vel macula vel vicij nota detur-pata· accedit ad hoc copiosa nouorum doctorum multitu-do ! que veluti innumera quedam legio / suum adhibens testimonium: atqꝫ in hec verba proclamans sancta est tua conceptio beatissima virgo maria Imprimis manipula-ris ille / cui a subtilitate nomen inditum ! quem Johannem scotum vocitant : is palmam inter alios in hac sancta re· at-qꝫ questione obtinuit· hunc magna copia doctorum homi num virorumqꝫ eruditissimorum secuti. ceu quendam du-cem / in bellum aliquod preliumqꝫ festinantes . ac etiam ex cipientes pugnam cū his qui virginis : ymo saluatoris nr̄i

parentis conceptum denigrare et vicio originalis peccati inquinatum conantur. Exclamant alta voce / que et orbem terrarum complet: et celum penetrat. propheticum illud quod supra posuimus: In sole posuit tabernaculum suum: et ipse tanquam sponsus procedet de talomo suo pium est vaticinium illud: atque benignum presagium! quod spiritus sanctus multis ante seculis per os prophete locus In quo deuoto profecta animam sanctam cognoscit virginis marie conceptionem atqui Anshelmus canturiensis archiepiscopus virginis non putat amatorem/qui eius conceptionem non censet celebrandam. quanta ipse deuotione festum hoc vanerari precepit: ex hoc fere sciri potest / quod in epistola quam ad anglie confecit episcopus edixit Impijssimum arbitratur et pene intollerabile: atque omnino indignum cristiano homine hanc sacram festiuitatem aliquo peccato obscurare quod et doctus ille vir petrus de aquila in suis scriptis approbat. Ceterum incredibile est quanto studio magnus ille theologus cuius doctrina atque libri in manibus sunt Johannes gerson / quondam parisiensis concellarius et diligit: et admiratur: sua patefecit hoc quoque luculenta eius oratio quam in sinodo basilee celebrata perorauit demonstrant opera eius / in quibus pia disputatio conceptionem marie virginis complectens interseritur: ac etiam fortissime approbare videtur aureolus / quem ferunt de religione fuisse minorum qui multa profecta et vtilia de hac materia scripsit: et docto homine digna: sed vt breuitatem obseruemus reliquos pretereamus quorum tanta turba est: tanta copia: atque multitudo vt exercitus censeri possit hoc reuera

generalis finodus habitus basilee apte ostēdit · quanta sanctorum cohors prestantissimorum hoīm: quanta doctrine amplitudo at quantus deniqȝ deuotorū hominū cetus · ex omnib⁹ fere congregatus mūdi climatib⁹ quisnā obsecro tātā magnitudinē metitur: multitudinē nūerabit ponderabit tandē sapiē grauitatem/que ab excellentissimis oīm doctorib⁹ sacrū cōsiliū exornātib⁹ in mediū producta ē: atqȝ collata · Sed dubitamus forsitan que fuerit sancta cōstitucio: tum etiam vl'is ecclesie/quam congregatio illa designabat/pia preceptio · hec erat: hec inquā gloriosam dei genitricem v̄ginem mariā/preueniēte diuini muneris gratia nunq̄ actualiter peccato/atqȝ adeo originali succubuisse · eāqȝ ipām inmunem semp/tum ab actuali: tum originali culpa extitisse · Sanctā insuper et immaculatam piam quoqȝ et consonam ecclesiastico cultui apbandam · hoc rectam rationem: orthodoxe fidei pietatem sanctorum patrum auctoritates et laudare arbitrata est inclita collectio: et in concusse quidē ppetuis temporibus seruare Illudqȝ festum vere penitētibus sexto idus decembris in remissionē peccatorum quēadmodū añ multis ānis a diuo anshelmo institutū hec atqȝ similia sacrosancta sinodus statuit ordinauitqȝ et tandem veluti singulare q̄dam p̄coniū ad ppetuam virginis laudem confirmauit · Sȝ pgrediamur ponē do ratōes in quib⁹ vna dei potenciā tangere videbimur/siquī solutū eius imperiū: ac nullis vnqā mōstrabim⁹ obstacul' retentum · Ipsam illam potissimū censeo causam · quoniā a primeue mulieris exempta fuit maledictōe cui dei⁹ in dolore inquit paries filios tuos atqȝ ab illo quod adam dicebatur/puluis es et in puluerem reuerteris Exempta igitur ab his exempta quoqȝ merito censet ab originali culpa que plerisqȝ prestitit/et inicium ⁊ maledictiōis causā · accedit ad hoc qđ deus agētis ipsius suspēdere potest vl' naturalis accōȝ/q̄ danielis p̄sagium affirmat tres pueros in fornace preseruatos/adeo ne vllam ipsi quidē offensā sentirent neqȝ magis aut arduuȝ fuit deo: aut plus sue repugnans possibilitati dum matrem ab originis culpa presuaret: Equidē catholica fides sāctaqȝ

religio nostra/adempta quauis hesitatōe firmiter credit deū
ab initio/et celū :et terrā creasse· omniaqȝ ex nihilo in esse pro
duxisse/vt et simbolū appostoloꝝ:et euangelica attestat̄ tradi
cio·quem putamus in hoc iam dubiū concipere equam esse
in preseruando pntem suam et forsitan prope intuēti minus
videbitur· solem aliquādo stetisse sacra fatet̄ scriptura.mor=
tuos interdū ab inferis suscitatos ac qm̄plurima quemlto
magis incredibilia censent̄/de quibus et vetus testamentum
et nouū:omēsqȝ scriptores testimoniū phibēt·magnaest dei
potencia magnū imperium: longe et late patet virtus eius
atqȝ pt̄is·omnia in manu eius sūt·iuditia sua nemo scrutabit̄
eiusqȝ consiliarius nullus .nemo prestat opem :nemo p̄si=
diū· summa pfecto/et ptās:et sapientia in ea sunt·non igit̄
facillandū quin matrem suam/ puram ipse et mundam ab
omni potuit vl̄ culpa vl̄ peccati scorie preseruare Nunc v̄o
magnum autumatur : et pene argumentū nulli subiectum
solutioni/ qp multa miracula:atqȝ a multis narrata vsqȝ ad
hoc tempus et memorie fideliū:et lrārum monumentis mā
data sunt·quid nauticus clamor dū helsm⁹ alto in mari:tur
bulentissimisqȝ vndis fluctuaret·quid presbiter. pter libi=
dinis crimen a demonibus distractus: ac postea v̄ginis ope
intercessione liberat⁹.num illi magna voce(vt anglia mani
feste p̄dicat)sanctā exclamauerunt matris dei conceptionem
Cur macula in corde visa bernhardi ? q̄d reuelatiōes beate
brigite enarrant nota sunt:prorsusqȝ manifesta· forent ad=
huc ferme innuā:dictuqȝ digna suadet autem breuitas suc=
cincte breuiterqȝ attingere vt ad finem aliquando peruenire
valeamus·ne plixitas animū vestrū ab hac sancta questione
in mediū·atqȝ lucem deducta auertat·pocius certe dei geni=
tricis conceptionem pie extollemus:efferamusqȝ vsqȝ ad ce=
lū atqȝ etiā ptestemur omni deuotione celebrandā· Cōmen=
demus igitur domū saluatoris nostri/ de qua phetica laus
sonuit/domū tuam domine decet sanctitudo· Tabernaculū

illud preciosissimum in lege nature a balaam filio beor diui
natum in quadã reuelatus visione conspiciens mulierẽ sꝫm
carnem formari in mundicia stellari · orietur inquit stella ex
iacob. et consurget virga de israhel · an obsecro in digne ta:
bernaculum hoc eo compellamus nomine: et hanc vocam⁹
feminam ꝓcul a salomone visã que et fortis: erat et fortitu
do et decor indumentum eius · ortum ipsius laudemus quẽ
alemania colit. francia veneratur. anglia sanctum predicat
renus veneratur · gallia deuotione afficit · purã indicat ba:
siliẽsis sinodus polonia vngaria cunctusqꝫ popul⁹ crucifixo
subiect⁹ ãmirat: ꝓsequitqꝫ sũma veneratione · eã p̃terea cã
tico illo inuocem⁹ tota pulchra es amica mea: et macl'a nõ
est in te: Sincera demũ mẽs: atqꝫ deuotus anim⁹ velut diui
spũs igne succẽsus ac q̃qꝫ aiata p̃ se ratiõꝫ agentia tanq̃ or
namẽto decorẽt · atqꝫ ad eã clamitẽt ort⁹ ꝯclusus fons sig:
natus v̉gula fumi thalam⁹ pudoris: scaturigo venie geru:
la pietatis florens paradis⁹ · regula iusticie stella maris · pec:
catoꝝ refugiũ celoꝝ regia imꝑatrix angelorũ mat̃ redẽpto:
ris nostri · sancta est conceptio tua: mũda ab omni imũdicia
pura ab originis fetore · nullo inquinata pctõ. p̃seruata ab
originis culpa · scripturis ꝓphetarum figurata · atqꝫ omnis
iam decẽcia merito tibi datur! meritoqꝫ in hac sancta festiui
tate cõceptiõis tue magnificemus te · et cõficemur te virgineꝫ
mariam cristi parentem salutis nostre gracia electam vt ꝑ
te quasi hostiũ quoddam ad celestia ingrederemur ad que
gaudea nos qui sanctam celebramus conceptionem tuam
filius tuus feliciter perducat.